

Handlingsplan för att förebygga och ingripa vid mobbning inom småbarnspedagogik och förskola

Sofia Gästgivar
Mikaela Grönlund
Malin Häggdahl
Maria Korhonen

Malax kommun 2019

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Vår syn på mobbning.....	4
2.1 Barnens tankar (2019)– Hur är en bra kompis?.....	5
2.2 Exempel på vårdnadshavarnas tankar (2019) – Hurudana minnen vill du som vårdnadshavare att ditt barn ska ha från sin tid i småbarnspedagogiken?.....	6
2.3 Exempel på personalens tankar (2019) – Hurudana minnen vill du som vuxen att barnen ska få med sig från sin tid i småbarnspedagogiken?.....	7
3. Förebyggande av mobbning.....	8
4. Metoder för att upptäcka och ingripa vid mobbning.....	11
5. Källor och litteratur.....	12

Bilagor

1. Dokumentationsblankett.....	13
2. Schema för hur vi förebygger mobbning.....	14
3. Litteraturlista / Boktips.....	15

1. Inledning

Mobbning är något som många tror förekommer endast i skolvärlden, men mobbning sker även inom småbarnspedagogiken. Därför är det viktigt att vi blir medvetna om och får kunskap för att kunna förbygga och ingripa vid mobbning. Målet med denna plan är att få ett praktiskt och användbart verktyg i arbetet mot mobbning på våra enheter. För att kunna göra ett bra mobbningsförebyggande arbete, är det viktigt att också låta vårdnadshavarna vara delaktiga.

FN:s konvention om barnets rättigheter består av olika artiklar, som på ett eller annat sätt berör barnet och dess rättigheter:

- 2 Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
- 3 Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas det som bedöms vara barnets bästa.
- 6 Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
- 12 Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.
- 19 Barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp.
- 31 Barn har rätt till lek, vila och fritid.

(UNICEF Sverige)

I Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2018) som bygger på Lagen om småbarnspedagogik poängteras att alla barn ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier genom att systematiskt förebygga och omedelbart ingripa.

2. Vår syn på mobbning

Mobbning kan definieras som att en person upprepade gånger och under en viss tid blir utsatt för kränkande och sårande handlingar från en eller flera personer (Olweus 1973).

”Mobbning är ett aggressivt beteende med vilket man gör någon illa fysiskt eller psykiskt och att handlingarna är återkommande, avsiktliga och riktar sig mot en försvarslös” (Salmivalli 2003).

Fysisk mobbning

slå
sparka
dra i håret
knuffa
spotta
dra krokben
förstöra lekar
riva i kläder
knipa
kasta stenar

Verbal mobbning

kränka
kalla någon vid öknamn
säga fula ord
sprida rykten
retas
håna
kommentera utseende
prata bakom ryggen
låta bli att tala med någon
tiga när någon tilltalar en
ljuga

Psykisk mobbning

hota
manipulera
utpressa
göra miner/grimasera
utesluta
springa undan/gömma sig
ändra på lekens regler
prata bakom ryggen
härma
nedvärdera
ignorera

Förutom dessa tre kategorier finns det även en fjärde kategori av mobbning, objektrelaterad mobbning. Mobbaren gömmer eller söndrar den mobbades leksaker och ägodelar (Perren, 2000).

Även yngre barn är medvetna om gruppdynamiken i en barngrupp. De vet vem som förstör, bestämmer, vem som blir utan kompis o.s.v. Små barn uppfattar tidigt vilka barn som får mycket negativ uppmärksamhet av vuxna och barn. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010.)

I en mobbningssituation är hela barngruppen delaktig. Salmivalli (1998) menar att det finns olika roller i en mobbningssituation, mobbaren, offret, medlöparen, förstärkaren, försvararen och de utomstående. Medlöparen hjälper mobbaren genom att delta i mobbningen. Förstärkaren underhåller mobbningen genom att t.ex. skratta. Försvararen ställer sig på mobbningsoffrets sida. De utomstående lägger sig inte i mobbningen men ser och hör utan att agera.

2.1 Barnens tankar (2019) – Hur är en bra kompis?

2.2 Exempel på vårdnadshavarnas tankar (2019) – Hurudana minnen vill du som vårdnadshavare att ditt barn ska ha från sin tid i småbarnspedagogiken?

- ”Glad och bekymmerslös tid i barndomen”.
- ”Dagis var en plats full av lek och roliga upptåg”.
- ”Mitt barn fick träna på att vara en bra kompis, lyssna, vänta på sin tur och visa respekt mot barn och vuxna”.
- ”Roliga minnen tillsammans med kompisar, genom aktiviteter, äventyr, skogsvistelse, sagor och lekar”.
- ”Minnen där alla får vara med och de vuxna finns närvarande som en trygghet att ta till vid behov”.
- ”Barnet lär sig att knyta an till andra barn och vuxna och skapa relationer”.
- ”Stabilitet för framtiden”.
- ”Alla blir lika behandlade”.
- ”Att vuxna var förebilder och vågade säga ifrån och tog ansvar över situationer”.
- ”Tid att sitta i famnen/få närhet”.
- ”Barnen får en god självkänsla – En person med god självkänsla mobbar inte och blir heller inte mobbad.”
- ”Tålamod och generositet”.
- ”Att vuxna sa till i fostrande syfte och markerade om någon gjorde fel”.
- ”Att man kan göra fel och få förlåtelse”.
- ”Rättvisa, trygghet och att alla fick vara med”.

2.3 Exempel på personalens tankar (2019) – Hurudana minnen vill du som vuxen att barnen ska få med sig från sin tid i småbarnspedagogiken?

- Trygghet
  - Blev sedd och bekräftad
    - Fick hjälp och stöd
    - Kände gemenskap
    - Kände sig delaktig
      - Glädje
      - Hade vänner
  - Roliga minnen och upplevelser
    - Tillit
      - Närvarande vuxna
    - Upplevde frihet och ansvar
      - Jämlikhet
      - Blev rättvist behandlad
        - En god barndom
        - Möjlighet att påverka
        - Inspirerande lärmiljöer
      - Blev bemött med respekt

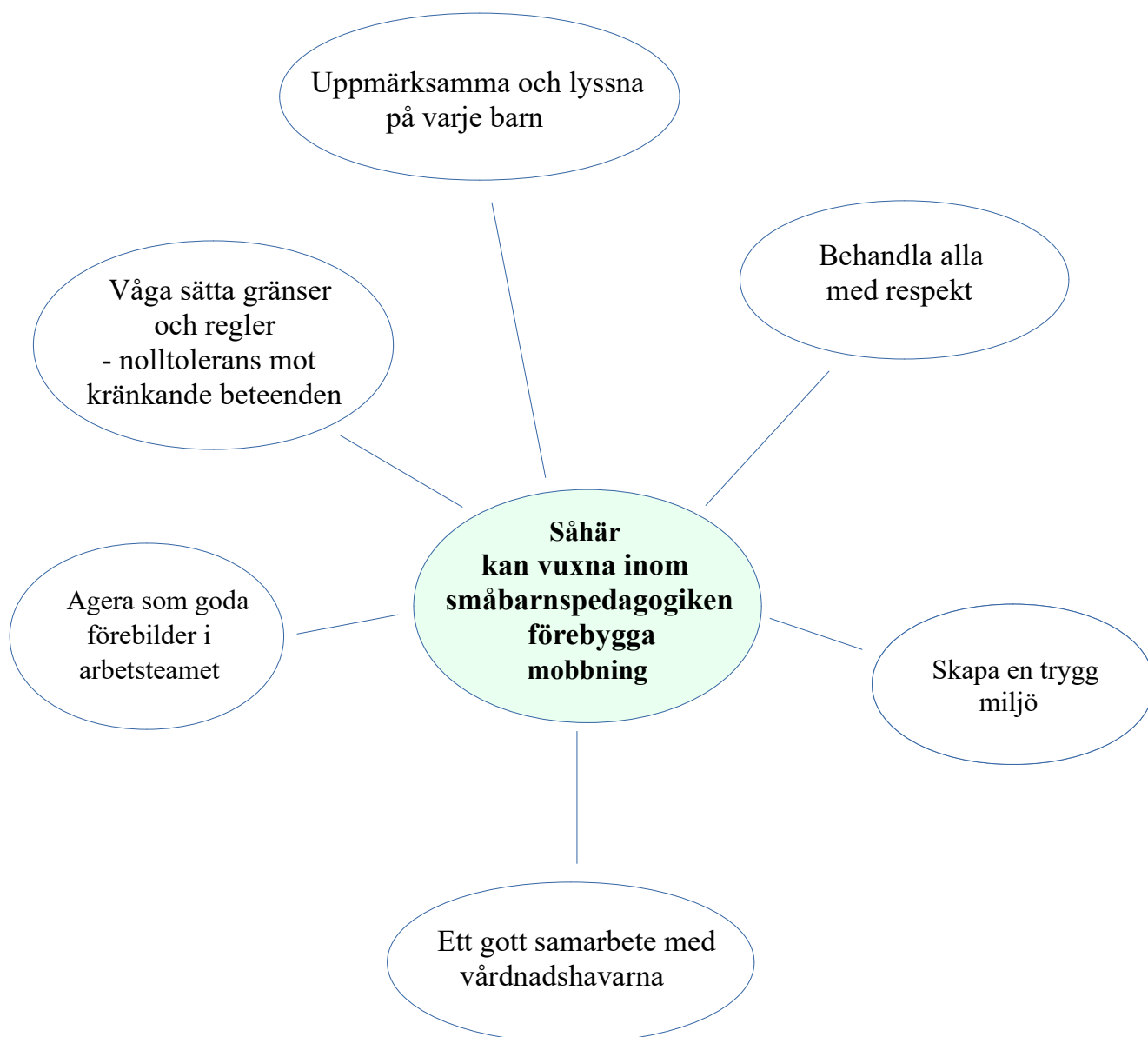

3. Förebyggande av mobbning

Som vuxen bör man vara lyhörd, observant och närvarande. Alla i personalen ska vara involverade i det mobbningsförebyggande arbetet, som ska synas i all verksamhet. Mobbning varar inte länge där det finns vuxna som inte tolererar beteendet.

Föreståndare och ledare inom småbarnspedagogiken ansvarar för att personalen tar del av denna handlingsplan varje höst. När planen lästs igenom kvitteras den med namn och datum. Som verktyg för att komma igång med det mobbningsförebyggande arbetet kan bilaga 2 och 3 användas. Personalen uppmuntras också att delta i fortbildning som berör ämnet.

I utredningen ”Mobbar även små barn?” (Stoor-Grenner & Kirves, 2011) framkommer det att barn i 2-5 års ålder är mest mottagliga för att lära sig grundläggande färdigheter. Därför är det extra betydelsefullt att satsa på mobbningsförebyggande arbete bland yngre barn.

4. Metoder för att upptäcka och ingripa vid mobbning

En närvarande, observant och lyhörd personal kan upptäcka mobbning i ett tidigt skede. Om barnen har förtroende för de vuxna är det lättare för dem att berätta om sina bekymmer.

Varje barn har olika grad av tolerans för vad som upplevs som sårande och kränkande. Därför är det viktigt att personalen känner barnen i sin grupp och vet hur de reagerar på olika situationer.

Vid minsta misstanke om mobbning bör personalen genast samtala med berörda barn, enskilt eller i grupp, beroende på situation. Ingen form av mobbning är acceptabel.

Personalen berättar även åt vårdnadshavarna vad som hänt och vilka åtgärder som vidtagits samt kommer överens om vad som görs härnäst. Personal och vårdnadshavare är uppmärksamma på barnens beteenden mot varandra i fortsättningen för att säkerställa att det negativa beteendet upphör.

Ett barn som blivit utsatt för mobbning behöver stöd och hjälp från vuxna. Vårdnadshavarna uppmuntras skapa tid och utrymme för dialog med sitt barn. Det är viktigt att barnet får bearbeta eventuell mobbning och vårdnadshavarna får också möjlighet att följa upp barnets välmående och trivsel inom småbarnspedagogiken/förskolan. Personalen inom småbarnspedagogiken/förskolan arbetar medvetet för att barnet skall känna sig tryggt och trivas.

Även de barn som mobbar och deras vårdnadshavare bör få stöd och hjälp. Detta för att ett barn som mobbar ofta mår dåligt själv. De vuxna måste försöka hitta orsaken till varför barnet beter sig illa gentemot andra. Barnet behöver därtill få verktyg till att hitta ett positivt sätt att samspela med andra. Vid behov av ytterligare stöd kan speciallärare, terapeuter, psykologer och hälsovårdare kopplas in.

För att kunna ingripa, följa upp och utvärdera mobbning finns exempel på dokumentationsunderlag som bilaga 1. Dokumentationen förvaras inlåst.

5. Källor och litteratur

Olweus, D. (1973). *Hackkycklingar och översittare*. Forskning om skolmobbing. Göteborg: Almqvist & Wiksell.

Perren, S. (2000). *Kindergarten children involved in bullying: social behavior, peer relationships, and social status*. Doctoral dissertation, Department of Psychology, University of Berne.

Salmivalli, C. (1998). *Koulukiusaaminen ryhmäilmiöna*. Tampere: Gaudeamus.

Salmivalli, C. (2003). *Koulukiusaamiseen puutuminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Stoor-Grenner, M. & Kirves, L. (2011). *Mobbar även småbarn?*. Helsingfors: Folkhälsan och Mannerheims Barnskyddsförbund. Tredje upplagan.

Stoor-Grenner, M. & Kirves, L. *Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran – att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbing*

Svenska UNICEF. *FN:s konvention om barns rättigheter* [Online] Tillgänglig:
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>

Utbildningsstyrelsen. (2018). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen

Bilaga 1 - Dokumentationsblankett / Samtalsunderlag

Datum, plats
Iakttagare
Vilka var inblandade?
Vad har hänt?
Vad har gjorts?
Hur går vi vidare?
Uppföljning
Namn

Bilaga 2 - Schema för hur vi förebygger mobbning

Konkreta insatser under läsåret:	Syfte:	När:	Utvärdering:
Ex. Kompisväskan	Skapa goda kompisrelationer och utveckla barns sociala och emotionella färdigheter.	Fr.o.m. september	

3. Litteraturlista / Boktips

För vuxna på svenska

Colnerud Gunnel; Utstött.

Coloroso Barbara; Mobbingens tre ansikten: så bryter vi våldets onda cirkel.

Ellneby Ylva; Om barn och stress – och vad vi kan göra åt de.

Höistad Gunnar; Mobbing och människovärde.

Johansson Eva; Etik i små barns värld.

Jonsdottir Fanny; Förskolebarns kamratrelationer. (finns som nätbok)

Pape Kari; Social kompetens i förskolan - att bygga broar mellan teori och praktik.

Lamer Kari; Du får inte vara med! Att förmedla värderingar i uppfostran.

Olweus Dan; Mobbing i skolan - Vad vi vet och vad vi kan göra.

Stoor-Grenner Maria, Kirves Laura; Mobbar även småbarn?

Stoor-Grenner Maria, Kirves Laura; Mobbnings förebyggande arbete inom småbarnsfostran, att utarbeta en handlingsplan för att förebygga ingripa i mobbing.

Vehkalahti Reetta; Trygga barn.

Wikander Sara; Messagesagor – beröring som ökar ditt barns lugn, empati, kreativitet och självkänsla.

För vuxna på finska

Haapsalo, Tiina, Kirkkopelto Katri & Repo Laura; Mun ja sun juttu!

Hamarus Päivi; Opas kiusamisen jälkihoitoon.

Höistad Gunnar; Irti Kiusaamisen kierteestä.

Laine Kaarina; Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä.

Olweus Dan; Kiusaaminen koulussa.

Repo Laura; Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy.

Stoor-Grenner, Maria & Kirves, Laura; Kiusavatko pienetkin lapset? ja Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa.

Vehkalahti, Reetta; Kehu lapsi päivässä.

Böcker för barn

Andersson Lena; Lilla Kotten

Appelgren Tove, Vesta-Linnéa och vännerna

Bergström Gunilla; Alfons böckerna

Bertell Ann-Luise; Flyg Gonza, flyg!

Bokserien Livsgnistor för barn.

Chichester Clark; Sluta retas

Dahle Gro; Snäll

Eriksson Eva; Stures nya jacka, Lådbilen

Gripe Maria; Hugo och Josefin

Härnälä Anna; Du bestämmer själv Jori, Du hör inte hit Beiron.

Jackson Kathryn; Den skrynkliga elefanten.

Jacobsson Anders; Håkan bråkan och tjockskallarna.

Jansson Tove; Vem ska trösta Knyttet

Knutsson Gösta; Pelle Svanslös

Lindgren Barbro; Sagan om den lilla farbrorn

Nilsson Moni; Kompisen

Nilsson Ulf; Den lilla pojken och lejonet

Palm Linda; Kompisar Kompisböcker för de yngsta, 10 titlar m.fl.

Ray Margret; Pricken

Skåhlberg Anette; Kalle med klänning

Smallman Steve; Herr kanin får besök

Stalfelt Pernilla; Lika som bär

Stenbrink Lena; Töntiga Tobias och killgänget

Tidholm Anna-Clara; Alla får vara med

Velthuijs Max; Grodan böckerna

Wilke Carina; Rädda Vilda /Rädda Molly m.fl.

Wirsén Stina; Vem är arg? m.fl.

Böcker för barn på finska

Andersson, Lena; Pikku siilin teekutsut

Appelgren, Tove; Vesta-Linnéa ja kaverit

Bergström Gunilla; Mikko Mallikas kirjat

Chichester Clark Emma; Kiusaaminen kielletty!

Eriksson, Eva; Teemun uusi takki

Gripe, Maria; Josefinin ystävä.

Härmälä Anna; Sinä et kuulu tänne, Beiron ja Sinä päätät itse, Jori.

Jansson Tove; kuka lohduttaisi Nytyä?

Knutsson Gösta; Pekka Töpöhäntä kirjat

Lindgren Barbro; Satu pikkuisesta setämiehestä

Nöstlinger, Christine; Mini on sankari.

Smallman Steve; Jänöherran yllätyvieras.

Velthuijs Max; Sammakko kirjat.

Wirsén Stina; Kuka jää yksi? mm.

Våhlund, Elias; Käsikirja supersankareille nr. 1-4.